

چهل سالگی اسارت قدس
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

علیرضا سلطانشاهی^۱

ساعت چهار صبح روز ۲۳ ماه می ۱۹۶۷، اسحاق رابین، رئیس ستاد ارتش رژیم صهیونیستی، به لوی اشکول، نخست‌وزیر این رژیم، اطلاع داد که جمال عبدالناصر، در صدد است با بستن تنگه تیران بر روی کشتی‌های اسرائیلی، بندر عقبه را تحریم نماید.^۲ این خبر آشکارترین اقدام کشورهای عربی در آغاز یک جنگ همه‌جانبه علیه رژیم صهیونیستی تا قبل از وقوع آن در ژوئن ۱۹۶۷ بود.

۱. محقق و پژوهشگر.

۲. دیوید هرست، تفنگ و شاخه زیتون، ترجمه رحیم قاسمیان، تهران، بنیاد، ۱۳۷۰، ص ۲۳۴، ۲۳۵.

تا پیش از این از چهاردهم می، رژیم مصر نیروهای خود را تقویت و مجهز کرده بود و دو روز پس از آن در شانزدهم می، آنها را در مرز شرقی صحرای سینا مستقر کرد و در همان روز ناصر دستور داد تا تمام نیروهای سازمان ملل - که در آن زمان از کشورهای هند، کانادا، یوگسلاوی، سوئد، برزیل و نروژ بودند و تعدادشان بالغ بر ۳۳۸۳ نفر بود - از صحرای سینا خارج شوند.^۱

این نیروها که تا پیش از این با رضایت ناصر پس از جنگ سوئز در سال ۱۹۵۶ در سینا مستقر شده بودند، در وهله اول با این پیشنهاد مواجه شدند که نیروهای خود را از مرز مصر و اسرائیل تا پایگاه آن نیروها در غزه عقب بکشند ولی از شرم الشیخ - که تنها موضع نیروهای سازمان ملل در آستانه خلیج عقبه به حساب می‌آمد و در همان‌جا حفاظت صوری از عبور کشتی‌های اسرائیلی را اعمال می‌کرد - دورتر نروند. این تدبیر چاره‌ساز نشد.

دبیر کل سازمان ملل از روی بی‌تجربگی اصرار کرد یا نیروهای خود را از مرزها به کلی بیرون خواهد کشید یا مواضع خود را ترک نخواهد کرد^۲ و در نوزدهم می سازمان ملل نیروهای خود را عقب کشید.^۳

پس از بسته شدن تیران، دولت‌های سوریه، عراق، اردن و عربستان سعودی به حمایت مصر، نیروهای خود را به مرزهای فلسطین اشغالی گسیل دادند. روز انتقال این نیروها بیست و پنجم می بود^۴ و دقیقاً پس از بیست سال دوباره نیروهای عربی در یک صف علیه رژیم صهیونیستی قرار گرفتند. در این زمان هر یک از این کشورها دارای توان انسانی و تجهیزاتی به شرح ذیل بودند:^۵

1. Martin Gilbert, *The Routledge Atlas Of The Arab – Israeli Conflict*, Routledge, London and Newyork, 2002 , p. 65.

۲. دیوید هرست، همان، ص ۲۴۵، ۲۴۶.

3. Ibid.

4. Ibid, p. 66.

5. Ibid, p. 65.

کشورها	نیروی نظامی	تانک	هواپیمای جنگی
مصر	۲۴۰/۰۰۰	۱۲۰۰	۵۰۰
سوریه	۵۰/۰۰۰	۴۰۰	۱۲۰
عراق	۷۰/۰۰۰	۴۰۰	۲۰۰
عربستان سعودی	۵۰/۰۰۰	۱۰۰	۲۰
کویت	۵/۰۰۰	۲۴	۹
لبنان	۱۲/۰۰۰	۸۰	۱۸
اردن	۵۰/۰۰۰	۲۰۰	۴۰
الجزایر	۶۰/۰۰۰	۴۰۰	۱۰۰
جمع	۵۳۷/۰۰۰	۲۸۵۴	۱۰۰۷

از سوی دیگر رژیم صهیونیستی با حمایت همه‌جانبه قدرت‌ها تنها پس از بیست سال از تأسیس نامشروع خود توانی به شرح ذیل داشت:^۱

نیروی نظامی: ۲۶۴/۰۰۰ نفر تانک: ۸۰۰ دستگاه هواپیمای جنگی: ۳۰۰ فروند

در این میان مصر محوریت عملیات را علیه اسرائیل بر عهده داشت. از همین رو در ۳۱ می نزدیک به ۱۰۰/۰۰۰ نفر از نیروهای خود را به همراه ۱۰۰۰ تانک و ۵۰۰ سلاح سنگین به نقطه بوفر در سینا منتقل کرد.^۲

تا این تاریخ همه شواهد حاکی از آن بود که این اعراب هستند که می‌خواهند جنگی همه‌جانبه علیه رژیم صهیونیستی آغاز نمایند، در حالی که حادثه چند روز پس از این تاریخ در پنجم ژوئن و زمینه‌چینی‌های هفت تا هشت سال پیش از آن، حاکی از خواست یهودیان برای ورود

1. Ibid.

2. Ibid, p. 67.

به یک جنگ تمام عیار با اعراب است. آن هم با یک هدف کاملاً مشخص و دقیق: تصرف کامل بیت‌المقدس.

افرائیم کیشون در نامه‌ای به ملک حسین به عنوان یک مقاله‌نویس اسرائیلی می‌نویسد:^۱
صاف و پوس کنده بگویم، تو تنها کسی نبودی که گول حيله کوچک ما را خوردی... شش هفت سال پیش بود که تصمیم گرفتیم شهر قدیمی [قدس] را تصرف کنیم ولی به خودمان گفتیم ما هرگز موفق به انجام این کار نخواهیم شد مگر اینکه در وهله اول اعراب به ما حمله کنند. بله، ولی چطور می‌توانیم آنان را به این کار واداریم؟ ظرف چند سال موفق شدیم این فکر را توی کله جمال [عبدالناصر] فرو کنیم که زمان برای حمله به ما بسیار مساعد است. تنها عاملی که مزاحم بقیه نقشه‌های ما بود حضور سربازان سازمان ملل در نوار غزه بود. چطور باید از شر آنان خلاص می‌شدیم. اینجا هم تمام فکر و ذکر خود را متوجه «اوتانت» کردیم و او هم ما را ناامید نکرد. جمال از روی سادگی به صحرای سینا لشکرکشی کرد و تنگه تیران را بست... بالاخره تلاش‌هایمان به نتیجه رسید... ما چاره‌ای نداشتیم و بدجوری تمام بیت‌المقدس را می‌خواستیم.

و بدین ترتیب جنگی ناخواسته به اعراب تحمیل شد تا بهانه‌ای برای تصرف کامل بیت‌المقدس باشد. در واقع در این جنگ صهیونیست‌ها بودند که خود را برای شروع یک نبرد مجهز می‌کردند و روز پنجم ژوئن که هنوز مصر حمله نکرده بود، اسرائیل برنامه خود را با حمله به پایگاه‌های هوایی مصر در سینا و آن سوی سوئز بر همگان آشکار نمود.

در این حملات، هواپیماهای جنگنده اسرائیلی، پایگاه‌های هوایی مصر را در سینا از جمله در العریش، جبل لیبنی، بئر قفقافا، بئر طمادا شدیداً در هم کوبیدند و در آن سوی سوئز در خاک مصر نیز پایگاه‌های هوایی لوکسور، المینا، بنی سوف، حلوان، المزه، غرب قاهره، بین‌المللی قاهره ابوسویر، فاید، خبریت، اینچاس، المنصوره^۲ را کاملاً منهدم و غیر قابل استفاده کردند و

بعضی منابع بر این اعتقاد هستند که نیروی هوایی مصر در ساعت ۱۰/۳۵ پنجم ژوئن ناتوان از انجام هرگونه عملیاتی علیه دشمن گردید، چرا که در این رشته از عملیات هواپیماهای جنگنده اسرائیلی، بیش از ۲۵۰ هواپیمای مصری بر روی باند از بین رفت.^۱

با این شروع معلوم بود که قدس به راحتی تحت اشغال در می‌آید، چرا که یقیناً اردن و سوریه در جبهه‌های دیگر کاری از دستشان بر نمی‌آمد و می‌بایست در این زمان قدس را از دست رفته پنداشت. به گونه‌ای که در یازدهم ژوئن، جنگ پایان یافت و نتیجه آن اشغال بخش بزرگی از سرزمین مسلمانان بود.

در جنگ شش روزه ۱۹۶۷ تمام صحرای سینا، کرانه باختری و نوار غزه و جولان به اشغال صهیونیست‌ها در آمد و آزادی کشتیرانی برای این رژیم در بندر عقبه و تنگه تیران فراهم گردید. با احتساب مساحت اراضی اشغال شده می‌توان به برنامه‌ریزی قبلی صهیونیست‌ها برای پیروزی در این جنگ کاملاً واقف گردید، چرا که رژیم صهیونیستی تا قبل از این جنگ تنها ۲۰/۷۰۰ کیلومتر مربع را در اشغال خود داشت؛ یعنی همان اراضی اشغال شده در سال ۱۹۴۸ ولی تنها شش روز پس از آغاز این جنگ، اراضی اشغال شده توسط آن به ۸۹/۳۵۹ کیلومتر مربع رسید.^۱

این تصرفات برای رژیم صهیونیستی هلاکت ۷۶۶ سرباز یا نیروی نظامی را در پی داشت. در حالی که تا کنون رقم دقیقی از سوی اعراب به عنوان تلفات جنگی در این نبرد اعلام نشده است^۲ و به نظر می‌رسد که بسیاری از جنایات رژیم صهیونیستی علیه سربازان عرب حاضر در این جنگ نیز آشکار نشود. درز برخی فجایع آن هم پس از چهل سال در قالب یک فیلم در فلسطین اشغالی^۳، تنها نمونه کوچکی از جنایات اسرائیل است که چند ماه پیش از این افکار عمومی مصر را شدیداً علیه رژیم صهیونیستی برانگیخت و مجلس مصر را علیه دولتمردان سازشکار آن شوراند.

۱. عبدالوهاب الکیال، موسوعه السیاسیه، بیروت، المؤسسة العربیه للدراسات و النشر، ۱۹۹۱، ص ۲۰۸، الجزء الثانی.

2. Ibid, p. 68.

۳. در یک فیلم مستند ۲۵۰ سرباز اسیر مصر توسط ارتش رژیم صهیونیستی تیرباران و در یک گور دسته‌جمعی مدفون می‌شوند. فرمانده سربازان یهودی در انجام این اقدام بنیامین بن الیعازر وزیر جنگ سابق رژیم صهیونیستی و وزیر فعلی امور زیربنایی است.

◆ یهودی‌سازی قدس

دقیقا روز پس از پایان جنگ، رژیم صهیونیستی اقدامات همه‌جانبه‌ای را برای یهودی کردن بافت جمعیتی، تمدنی و فرهنگی مناطق اشغال شده اتخاذ نمود و حتی در سینا - که در سال ۱۹۷۹ آن را به مصر مسترد نمود - اقدام به شهرک‌سازی کرد. اسرائیل تا کنون ۳۳ شهرک یهودی‌نشین را که پس از ۱۹۶۷ در جولان ساخت، در آن منطقه حفظ کرده است و حتی طی یک مصوبه کنست آن را رسماً در سال ۱۹۸۱ به سرزمین‌های اشغال شده فلسطین ضمیمه نمود.^۱

و اما یهودی‌سازی در قدس که هدف اصلی از به راه انداختن جنگ ژوئن ۱۹۶۷ بود، به چند شکل ذیل پیگیری و اجرا گردید:

۱. ضمیمه کردن شهر قدیمی قدس به اراضی اشغالی ۱۹۴۸ و اعلام آن.
۲. تصرف بخش‌های مسلمان‌نشین قدس و توسعه بخش یهودی‌نشین در جنوب و جنوب غربی شهر قدیمی قدس.
۳. اجرای دستور لوی اشکول به عنوان نخست‌وزیر، مبنی بر تخریب بخش مغربی در نزدیک دروازه مغاربه در ضلع جنوبی دیوار شهر قدیمی و ضلع غربی باب المغاربه از حرم شریف و جنوب دیوار براق با هدف توسعه منطقه یهودی‌نشین در این ناحیه و افزایش وسعت دیوار غربی (ندبه) و احداث مجتمع بزرگ فرهنگی^۲ برای بازدیدکنندگان دیوار به اصطلاح ندبه (در واقع یهودیان با تخریب پل مشرف به باب المغاربه بر آن بودند تا در آستانه چهلین سالگرد اشغال بیت‌المقدس، مبادی ورودی به حرم شریف و انجام هر توطئه‌ای را در آن آسان نمایند).

۱. برای اطلاع بیشتر از شهرک‌های یهودی‌نشین در جولان، کرانه غربی و غزه به نقشه تفصیلی فلسطین، نسخه فارسی، چاپ مرکز مطالعات فلسطین مراجعه شود.

2. Chrles D. Smith, *Palestin & The Arab – Israeli Conflict* Bedford / St. Martin's, Boston, Newyork, 2001, p. 287.

۴. آغاز شهرک‌سازی در اطراف و حومه شهر قدیمی قدس.
 ۵. توسعه شهرک‌سازی در اطراف و حومه شهر قدیمی قدس به ویژه در شمال به سمت رام‌الله و معالیه ادومیم با هدف احاطه جمعیتی قدس^۱ و همچنین محصور و محدود کردن شهر با احداث دیوار نژادپرستانه.
 ۶. آغاز حفاری‌های گسترده به بهانه کشف پایه‌های هیکل سلیمان و با هدف تخریب نهایی مسجد الاقصی و قبة الصخره (تاکنون ۱۳ ورودی برای ورود به تونل‌های حفاری در زیر حرم شریف توسط یهودیان افتتاح شده است).^۲
 ۷. سازماندهی گروه‌های به اصطلاح غیر دولتی و بعضاً مسلح و اعزام هر ماهه آنها از سراسر فلسطین اشغالی به قدس با هدف ویران نمودن مسجد الاقصی.
 ۸. به آتش کشیدن مسجد الاقصی توسط یک یهودی استرالیایی به نام مایکل دنیس روهان در ۲۱ اوت ۱۹۶۹.
 ۹. اعلان آن به عنوان پایتخت رژیم صهیونیستی و استقرار برخی نهادهای حکومتی همچون کنست در این شهر و تشویق دیگر کشورها به انتقال سفارتشان از تل‌آویو به قدس.
 ۱۰. وضع قوانین متعدد با هدف محدود کردن فلسطینی‌های ساکن در قدس پس از اشغال اراضی، اماکن و خانه‌های فلسطینی.
- این دست اقدامات به هیچ وجه در خفا یا به دور از چشم ناظران بین‌المللی انجام نمی‌شود و حتی افرادی همچون یهوشوفت پالمون (مشاور وقت شهردار بیت‌المقدس) این نیت خود را به صراحت بیان می‌کند که «ما اول اراضی را ضبط می‌کنیم، قانون آن بعداً تصویب می‌شود».^۳
- این رفتار و آئین درست پس از اشغال قدس در این شهر آغاز شد و هم اکنون پس از چهل

۱. القدس، المدینه و الحکایته، بیروت، مؤسسه القدس، ۲۰۰۵، ص ۳۴.

2. Dam bahat, *Touching The Stones Of Our Heritage* (the western wall tunels), the western heritage foundation, Jeursalem, 2002 .

۳. دیوید هرست، همان.

سال با قوت تمام همچنان ادامه دارد و برای اینکه جهانیان نیز کاملاً به این رفتار و آئین نژادپرستانه واقف گردند، نخست‌وزیر کابینه درهم ریخته و فروپاشیده پس از جنگ لبنان با گستاخی تمام اعلام می‌کند که در آستانه سالگرد اشغال چهل ساله قدس، دولت صهیونیستی یک میلیارد و پانصد میلیون دلار برای یهودی ساختن آن هزینه خواهد کرد و این در حالی است که هیچ‌یک از کشورهای اروپایی و دوست اسرائیل نیز به شرکت در جشن‌های چهلمین سال اشغال قدس، به دلیل فزون‌خواهی یهودیان، حاضر نشدند، چرا که از سوی دیگر در هراس هستند که شریک اشغال‌گران قبله اول مسلمین قلمداد گردند. ظاهراً آنها به علائم فروپاشی دولت یهود آگاه گشته و تحقق آرمان آزادی قدس شریف را همچون دیگر وعده‌های محقق الهی نزدیک می‌دانند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی